

Kommittédirektiv

Utvidgad tillsyn och kontroll av arbetslöshetskassornas verksamhet

Beslut vid regeringssammanträde den 13 augusti 2026

Sammanfattning

En särskild utredare ska lämna förslag till en ny lag och förordning om arbetslöshetskassor. Syftet är att modernisera regelverket och skapa ett mer sammanhållet och ändamålsenligt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen. Utredaren ska även analysera och lämna förslag på hur kontrollen av de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna och tillsynen över arbetslöshetskassornas verksamhet kan stärkas. Utredaren ska vidare bedöma om Arbetsförmedlingens möjligheter till kontroll och uppföljning av arbetssökande och vissa sanktioner inom de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna är ändamålsenliga. Syftet är att stärka omställningen till arbete och motverka felaktiga utbetalningar.

Utredaren ska bl.a.

- lämna förslag till en ny lag och förordning om arbetslöshetskassor,
- analysera för- och nackdelarna med att helt eller delvis överföra uppgiften att administrera ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program från Försäkringskassan och inordna uppgiften i Arbetsförmedlingen,
- lämna förslag till hur Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens tillsyn kan utvidgas och bli mer ändamålsenlig,
- analysera och bedöma om Arbetsförmedlingens kontroll och uppföljning av arbetssökande och vissa sanktioner inom de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna är ändamålsenliga, och

- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 mars 2029.

Aktörerna i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

De arbetsmarknadspolitiska individersättningarna (arbetslöshetsersättningen, aktivitetsstödet, etableringsersättningen och utvecklingsersättningen) utgör sammantaget ett omfattande system där årligen drygt 40 miljarder kronor betalas ut, varav ungefär hälften utgör arbetslöshetsersättning och hälften avser övriga arbetsmarknadspolitiska individersättningar.

Arbetslöshetsersättningen betalas ut från arbetslöshetsförsäkringen. Det är en omställningsförsäkring som syftar till att ge ekonomiskt stöd under omställning mellan arbeten. Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning lämnas till den som deltar i arbetsmarknadspolitiska program och betalas ut enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. Oavsett ersättning har en arbetssökande ett ansvar att aktivt vidta åtgärder för att ta sig ur arbetslösheten.

Ansvar för handläggningen av ärenden enligt förordningen om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser är fördelat mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Försäkringskassan ansvarar för att beräkna, besluta om och betala ut ersättning. Myndigheten beslutar även om vilka dagar som ska ingå i avstängningstiden i de fall Arbetsförmedlingen beslutar om en sanktion för deltagare i programmen. Försäkringskassan utreder och beslutar också om sanktioner när programdeltagaren lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter till myndigheten. Försäkringskassan är även sektorsansvarig myndighet inom beredskapssektorn ekonomisk säkerhet.

Arbetsförmedlingen är förvaltningsmyndighet för arbetsmarknadspolitiska frågor och ansvarar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Arbetsförmedlingen är även beredskapsmyndighet inom beredskapssektorn ekonomisk säkerhet. Myndigheten ska, enligt förordningen (2022:811) med instruktion för Arbetsförmedlingen, bl.a. verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att, när det är motiverat, ge stöd och insatser för att stärka arbetssökandes möjligheter att få ett arbete. Om Arbetsförmedlingen bedömer att det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat kan myndigheten bl.a. anvisa en arbetssökande till ett

arbetsmarknadspolitiskt program. Vidare ska Arbetsförmedlingen verka för att upprätthålla arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring samt legitimiteten i de arbetsmarknadspolitiska ersättningssystemen. För detta syfte ska myndigheten särskilt kontrollera att de arbetssökande som får arbetslöshetsersättning eller andra arbetsmarknadspolitiska ersättningar aktivt vidtar relevanta åtgärder för att ta sig ur sin arbetslöshet. Om det kan antas att den enskilde exempelvis missköter sitt arbetssökande ska Arbetsförmedlingen skyndsamt underrätta arbetslöshetskassan. Arbetsförmedlingen utreder och beslutar om sanktion när en programdeltagare misskött, orsakat eller förlängt sin arbetslöshet.

Arbetslöshetskassorna är föreningar som handhar arbetslöshetsförsäkringen. Konstruktionen med fristående arbetslöshetskassor som betalar ut en statsunderstödd arbetslöshetsersättning har gällt sedan 1935. Arbetslöshetskassornas verksamhet regleras i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor. Handhavandet är en förvaltningsuppgift som innebär att arbetslöshetskassorna bl.a. beslutar om och betalar ut arbetslöshetsersättning. Arbetslöshetskassorna utreder och beslutar vidare om sanktioner för arbetssökande som får arbetslöshetsersättning.

En arbetslöshetskassa ska enligt lagen om arbetslöshetskassor vara registrerad som erkänd arbetslöshetskassa hos Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF). Arbetslöshetskassorna omfattar ett visst verksamhetsområde inom en viss yrkeskategori, bransch eller närbesläktade sådana. Verksamhetsområdet är angivet i arbetslöshetskassornas föreningsstadgar som godkänns av IAF och avgör vilka som kan bli medlemmar i arbetslöshetskassan. För närvarande finns det 24 arbetslöshetskassor och de hade vid utgången av januari 2026 ca 4 miljoner medlemmar.

IAF ansvarar för tillsyn över arbetslöshetsförsäkringen, arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden som har samband med arbetslöshetsförsäkringen. IAF inrättades för att samla och stärka den oberoende tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen och därigenom stärka rättssäkerhet och likabehandling av arbetssökande. IAF:s tillsyn har med tiden utvidgats till att även omfatta Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans sanktionsärenden inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning, eftersom dessa system i hög grad anpassats till arbetslöshetsförsäkringens regelverk. Enligt förordningen

(2007:906) med instruktion för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen ska myndigheten bl.a. verka för att säkerställa att arbetslöshetsersättning endast betalas ut till den som är berättigad sådan ersättning. IAF ska även följa utvecklingen på arbetslöshetsförsäkringens område och det område som avser varning och avstängning från rätten till övriga arbetsmarknadspolitiska individuella ersättningar samt ta de initiativ till åtgärder som uppföljningen ger anledning till.

Uppdraget att modernisera regelverken för arbetslöshetskassornas verksamhet och se över vissa angränsande frågor

En ny lag och förordning om arbetslöshetskassor

Införandet av lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring innebär en ny systematik och nya begrepp i regelverket. Arbetslöshetskassornas verksamhet regleras i lagen om arbetslöshetskassor och förordningen (1997:836) om arbetslöshetskassor samt respektive arbetslöshetskassas stadgar. Regelverken om arbetslöshetskassor har inte anpassats till den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring och speglar därför inte i alla delar den nu gällande strukturen. I den nya arbetslöshetsförsäkringen har bl.a. tid med medlemskap eller anslutning till en arbetslöshetskassa fått en mer betydande roll, eftersom även kortare tid med medlemskap eller anslutning påverkar försäkringsskyddet för den enskilde. Frågor som rör medlemskap och anslutning handläggs enligt lagen om arbetslöshetskassor. Förvaltningslagen (2017:900) gäller inte uttryckligen vid arbetslöshetskassornas handläggning om medlemskap. Detta kan få betydelse i situationer där en enskild ansöker om medlemskap eller anslutning i en arbetslöshetskassa vars verksamhetsområde han eller hon inte omfattas av. Lagen om arbetslöshetskassor och vissa angränsande författningar, såsom lag (1997:240) om införande av lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor, är vidare omoderna och i vissa delar inte aktuella. Det aktualiserar behovet av att se över och anpassa regelverken om arbetslöshetskassor för att få enhetliga regelverk för arbetslöshetsförsäkringen.

I anslutning till att lagen om arbetslöshetsförsäkring trädde i kraft den 1 oktober 2025 gjordes vissa anpassningar och förändringar i förordningen om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. Dessa anpassningar har medfört förändringar i vilka uppgifter och vilken information som behöver tillhandahållas av arbetslöshetskassorna vid

beräkning av ersättning för de deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som inte tidigare har varit föremål för arbetslöshetsersättning. Det finns skäl att se över om det rättsliga stödet i lagen om arbetslöshetskassor för de uppgifter som arbetslöshetskassorna i dag utför är tillräckligt tydligt, eller om det finns behov av förtydliganden.

Sammanfattningsvis talar flera skäl för att regelverket om arbetslöshetskassor bör ses över i sin helhet, i syfte att skapa ett enhetligt och ändamålsenligt regelverk.

Utredaren ska därför

- lämna förslag till en ny lag om arbetslöshetskassor och en ny förordning om arbetslöshetskassor, och
- även i övrigt lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredaren ska särskilt beakta att förvaltningslagen är tillämplig vid handläggningen av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Utredaren ska göra en bred översyn. De exempel som redovisas i avsnittet ovan ska inte uppfattas som uttömmande.

När ska en arbetslöshetskassa kunna avregistreras?

Lagen om arbetslöshetskassor reglerar under vilka förutsättningar en förening kan registreras som arbetslöshetskassa. En förening som vill verka som arbetslöshetskassa registreras hos IAF. För registrering krävs bl.a. att föreningen har minst 10 000 medlemmar och att dess ändamål är att ge sina medlemmar ersättning vid arbetslöshet. Lagen reglerar också att IAF, inom ramen för sin tillsyn, kan meddela erinringar och förelägganden samt i vissa fall besluta att helt eller delvis under viss tid dra in det statsbidrag som en arbetslöshetskassa har rätt till för kostnader för utbetald arbetslöshetsersättning.

Arbetslöshetskassorna utför även myndighetsutövning som inte innebär rätt till statsbidrag och har bl.a. en uppgiftsskyldighet gentemot andra myndigheter. Vidare utbyter de, som behöriga institutioner enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, information med institutioner i andra EU/EES-länder och Schweiz i ärenden som rör enskildas rätt till förmåner.

Om en arbetslöshetskassa inte fullgör dessa uppgifter kan det påverka den enskildes rättigheter och leda till felaktiga utbetalningar.

Lagen om arbetslöshetskassor innehåller inte några bestämmelser som ger möjlighet att avregistrera en arbetslöshetskassa och därigenom frånta den rätten att handha arbetslöshetsförsäkringen. Avsaknaden av en reglering märks såväl i situationer där det förekommer allvarliga brister eller oegentligheter i verksamheten som i fall där en arbetslöshetskassa inte längre uppfyller grundläggande formella krav för registrering, exempelvis att medlemsantalet understiger 10 000. Vidare saknas reglering för hur en arbetslöshetskassa kan upphöra på annat sätt än genom fusion. Som framhålls i betänkandet SOU 2020:37 kan detta leda till att en förening fortsätter att ta ut medlemsavgifter och bedriva verksamhet under arbetslöshetskassans namn, även om den inte längre handhar arbetslöshetsförsäkringen.

Nuvarande ordning riskerar att leda till att legitimiteten och rättssäkerheten i systemet urholkas. Det finns därför behov av att se över regelverket i syfte att säkerställa att det finns ändamålsenliga möjligheter att avregistrera en arbetslöshetskassa, såväl vid allvarliga brister eller oegentligheter i verksamheten som när grundläggande förutsättningar för att handha arbetslöshetsförsäkringen inte längre kan upprätthållas.

Utredaren ska därför

- analysera och föreslå under vilka förutsättningar och hur en arbetslöshetskassa ska kunna avregistreras eller upplösas på annat sätt än genom fusion, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Den kompletterande arbetslöshetskassans uppdrag behöver moderniseras

Enligt lagen om arbetslöshetskassor får den kompletterande arbetslöshetskassan handha arbetslöshetsförsäkringen för arbetslösa som inte är medlemmar i en annan arbetslöshetskassa. Nuvarande bestämmelser om den kompletterande arbetslöshetskassan tillkom när lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring infördes. Den kompletterande arbetslöshetskassan är, efter regeringsbeslut den 11 december 1997, Arbetslöshetskassan Alfa. Dess konstruktion skiljer sig till viss del från övriga arbetslöshetskassor. Arbetslöshetskassan Alfa omfattas exempelvis inte av kraven på

verksamhetsområde som i övrigt begränsar vem som har rätt att bli medlem i en arbetslöshetskassa. Arbetslöshetskassan Alfa har sedan den bildades endast en medlem som kan utöva inflytande över föreningen, Sveriges a-kassor. Sveriges a-kassor är arbetslöshetskassornas service- och intresseorganisation som bl.a. samordnar och hjälper arbetslöshetskassorna med it-utveckling och utbildning.

IAF har i rapporten Arbetslöshetskassan Alfas roll som kompletterande arbetslöshetskassa (IAF 2020:13), bedömt att det finns risker i arbetslöshetskassans konstruktion. Det handlar främst om risk för intressekonflikter, associationsrättsliga oklarheter och otydlighet i arbetslöshetskassans styrning.

Enskilda som vill ansöka om ersättning från Arbetslöshetskassan Alfa kan ansöka om att ansluta sig till arbetslöshetskassan. Arbetslöshetskassan Alfa betalade under 2025 ut arbetslöshetsersättning till drygt 36 000 individer och var därmed den tredje största utbetalaren räknat till antalet anslutna. Staten delfinansierar Arbetslöshetskassan Alfas administrationskostnader för handläggningen av arbetslöshetsförsäkringen för dem som inte är anslutna till arbetslöshetskassan. Finansieringen regleras i ett avtal upprättat mellan staten och Arbetslöshetskassan Alfa. Att finansieringen regleras i ett avtal innebär dels en betungande administration, dels att båda parterna i avtalet måste vara överens om behov av ändringar vilket begränsar regeringens möjlighet att styra hur finansieringen av de icke-anslutna ska utformas.

Det saknas vidare bestämmelser i lagen om arbetslöshetskassor om hur enskildas rätt till arbetslöshetsersättning ska säkerställas om en arbetslöshetskassa inte kan fullgöra sitt uppdrag. Avsaknaden av ett sådant regelverk kan exempelvis leda till fördröjda utbetalningar, avbruten handläggning eller att den enskilde inte har en tydlig motpart i försäkringen. Bevarandet av den enskildes rätt till arbetslöshetsersättning är central för att upprätthålla trygghetssystemets legitimitet och för att trygga arbetssökandes försörjning under omställning. I SOU 2020:37 föreslås att den kompletterande arbetslöshetskassan (Arbetslöshetskassan Alfa) ska kunna handha försäkringen för en arbetssökande som är medlem i en arbetslöshetskassa som inte längre kan fullgöra sina uppgifter, vilket aktualiserar behovet av att se över hur ett sådant uppdrag kan regleras och utformas.

Utreddaren ska därför

- analysera och lämna förslag på hur bestämmelserna om den kompletterande arbetslöshetskassans konstruktion, verksamhet och uppdrag kan moderniseras,
- analysera och föreslå hur statens finansiering för den kompletterande arbetslöshetskassans handläggning av ärenden om icke-anslutna kan regleras på annat sätt än i avtal, exempelvis genom förordning,
- föreslå hur den kompletterande arbetslöshetskassan ska handha arbetslöshetsförsäkringen för personer vars arbetslöshetskassa inte längre kan fullgöra sina uppgifter samt analysera behovet av att den kompletterande arbetslöshetskassan kan ta ut avgifter för sådan handläggning, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Ska arbetslöshetskassorna omfattas av ett krav på intern styrning och kontroll?

Myndigheter är, enligt myndighetsförordningen (2007:515), skyldiga att säkerställa att det finns en intern styrning och kontroll som fungerar på ett betryggande sätt. En myndighets interna styrning och kontroll ska säkerställa att myndigheten fullgör sina uppgifter, uppnår verksamhetens mål, och uppfyller de krav som följer av ansvaret för verksamheten. Myndighetens process för intern styrning och kontroll ska även förebygga att verksamheten utsätts för korruption, otillbörlig påverkan, bedrägeri och andra oegentligheter.

I lagen om arbetslöshetskassor regleras bl.a. styrelsens och kassaföreståndarens ansvar för bokföring och medelsförvaltning. Arbetslöshetskassorna har dock inget författningsreglerat krav på intern styrning och kontroll, trots att de utövar myndighetsutövning och betalar ut statliga medel i form av arbetslöshetsersättning. Avsaknaden av ett krav kan exempelvis innebära bristande riskhantering, stor variation i rättstillämpningen och en ökad risk för felaktiga utbetalningar. IAF har vid flera tillfällen granskat hur arbetslöshetskassorna arbetar med intern styrning och kontroll. I sin senaste rapport från 2023 konstaterar IAF att arbetslöshetskassorna har utvecklat sina processer för intern styrning och kontroll, men att det finns en stor spridning mellan arbetslöshetskassorna i arbetet (IAF 2023:14).

Arbetslöshetskassorna är privaträttsliga föreningar som delegerats uppdraget att handha arbetslöshetsförsäkringen vilket innebär att de fattar beslut som rör enskildas försörjning och därigenom hanterar stora mängder statliga medel. Det finns därför skäl att de omfattas av krav på intern styrning och kontroll för att skapa en enhetlig kontrollnivå, stärka rättssäkerheten och minska risken för felaktiga utbetalningar.

Utredaren ska därför

- analysera hur en reglering som innebär att arbetslöshetskassorna omfattas av ett krav på intern styrning och kontroll bör utformas, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att analysera en överföring av vissa uppgifter till Arbetsförmedlingen och en utvidgning av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens uppdrag

Bör uppgiften att administrera ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program överföras till Arbetsförmedlingen?

Ansvarsfördelningen mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen vad gäller deltagare i arbetsmarknadspolitiska program innebär att ersättningsärenden involverar flera aktörer. Det innebär att handläggningen kan bli resurskrävande eftersom det förutsätter löpande samverkan och informationsutbyte för att beslut om ersättning ska leda till korrekta utbetalningar. Det innebär i regel även anpassningar hos respektive aktör vid ändringar i regelverket, vilket innebär att införandet kan bli mer krävande.

Försäkringskassans ansvar för administration av de arbetsmarknadspolitiska individ ersättningar har fördelar, bl.a. har myndigheten ett väletablerat system för utbetalningar och ansvarar för handläggning och utbetalning av flera andra förmåner som samordnas med ersättningarna. IAF har dock påtalat att Försäkringskassans hantering av Arbetsförmedlingens avstängningsbeslut ibland brister på grund av att information från Arbetsförmedlingen inkommit efter att Försäkringskassan fattat beslut om ersättning. Det har föranlett bl.a. felaktiga utbetalningar och återkrav som påverkar såväl enskilda som kostnader inom systemen (IAF 2025:6). Försäkringskassan har redogjort för tillämpningsproblem och höga kostnader för handläggning av sanktionsärenden i förordningen om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser (FK 2024/002299).

Arbetsförmedlingen har ett brett ansvar för arbetssökande, inklusive stöd och kontroll. En överföring av uppgiften att administrera ersättningen till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program, från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen, bör kunna minska den sammantagna administrationen för de arbetsmarknadspolitiska individ ersättningar, behovet av informationsutbyte och kostnaderna för det allmänna. Genom att samla ansvaret för kontroll över arbetssökande och uppgiften att administrera ersättning (inbegripet beslut om och utbetalning av ersättning samt hantering av vissa sanktioner) bör kontrollen över arbetssökande kunna stärkas eftersom identifieringen av misskötsamhet och utredning samt beslut om sanktioner hålls inom samma myndighet. Arbetsförmedlingen beslutade tidigare om etableringsersättning. För att skapa bättre förutsättningar för flexibilitet och effektivitet inom etableringsuppdraget överfördes år 2018 den uppgiften till Försäkringskassan (prop. 2017/18:1 utg.omr. 14). Det är centralt att ett samlat ansvar för kontroll och administrering av ersättning även innebär att samordningen av ersättningar inom välfärdssystemet i övrigt fungerar ändamålsenligt för att bl.a. motverka felaktiga utbetalningar.

Utredaren ska därför

- analysera för- och nackdelar med att helt eller delvis överföra uppgiften att administrera ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program från Försäkringskassan och inordna uppgiften i Arbetsförmedlingen,
- utifrån analysen, bedöma om det är mer ändamålsenligt att helt eller delvis överföra uppgiften att administrera ersättningar till Arbetsförmedlingen, och i så fall föreslå hur överföringen från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen kan genomföras,
- i sin analys beakta hur Arbetsförmedlingens uppdrag som beredskapsmyndighet påverkas av att uppgiften att administrera ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program inordnas i myndigheten och vilka eventuella förändringar i uppdraget som beredskapsmyndighet det medför, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Hur kan Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens tillsyn utvidgas och bli mer ändamålsenlig?

IAF:s tillsyn omfattar inte handläggning och beslut om ersättning enligt förordningen om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser,

vilket innebär att det saknas tillsyn över hela ersättningskedjan för programdeltagare inom de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna. Det begränsar möjligheterna att samlat analysera felaktiga utbetalningar inom de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna och att systematiskt följa flöden mellan de olika arbetsmarknadspolitiska individersättningarna.

En utvidgning av IAF:s uppdrag medför att lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen samt förordningen (2008:936) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen behöver ses över. Teknikutvecklingen har även inneburit att det skapats möjligheter för myndigheter generellt att med hjälp av automatiserade processer behandla personuppgifter på ett effektivare sätt än tidigare. Det ställer krav på myndigheternas arbetsmetoder men också på den lagstiftning som reglerar informationshanteringen.

IAF:s nuvarande registerförfattningar begränsar, även utifrån IAF:s nuvarande uppdrag, hur myndigheten får behandla personuppgifter inom ramen av sin tillsyn. IAF har pekat på behovet av en översyn av registerförfattningarna för att bl.a. utvidga användningen av sökbegrepp samt förbättra möjligheten att nyttja teknikutvecklingen i syfte att bedriva en ändamålsenlig tillsyn genom att exempelvis identifiera felaktiga utbetalningar (A2021/00467 och IAF:s budgetunderlag 2027–2029). IAF har även lyft behovet av att kunna sekretesskydda uppgifter om bl.a. arbetslöshetskassornas affärs- och driftförhållanden (IAF:s budgetunderlag 2027–2029). Uppgifterna skulle kunna ha betydelse för att förbättra IAF:s möjligheter att utöva tillsyn över hur arbetslöshetskassorna arbetar med att motverka felaktiga utbetalningar och för att stärka arbetslöshetsförsäkringens robusthet vid exempelvis en samhällsstörning eller kris, varför det finns skäl att utreda om det finns behov av att fler uppgifter omfattas av sekretess hos IAF.

Det är angeläget att IAF har stöd för att bedriva en ändamålsenlig tillsyn för att bl.a. säkerställa likabehandling inom de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna samt för att motverka felaktiga utbetalningar och välfärdsbrottslighet. Samtidigt måste registerförfattningarna vara proportionerligt utformade i förhållande till den personliga integriteten och inom ramen för vad som är nödvändigt för att myndigheten ska kunna fullfölja sitt uppdrag.

För att IAF ska ha möjlighet att fullgöra sitt uppdrag på ett effektivt sätt behöver myndigheten även ha tillgång till uppgifter som är korrekta, aktuella och relevanta. I och med införandet av den nya inkomstbaserade arbetslöshetsförsäkringen fick uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationerna som lämnas till Skatteverket en mer avgörande roll inom ersättningssystemet. Av förordningen (2026:162) om utlämnande av uppgifter från Skatteverkets beskattningsverksamhet framgår att i den utsträckning det behövs för en arbetslöshetskassas tillämpning av arbetslöshetsförsäkringen ska bl.a. uppgifter på individnivå från arbetsgivardeklarationerna lämnas ut till arbetslöshetskassorna. Enligt samma förordning ska Skatteverket lämna ut uppgifter som bl.a. Inspektionen för socialförsäkring behöver för sin tillsyn. En sådan reglering saknas för IAF vilket myndigheten påpekat begränsar deras möjlighet att bedriva ändamålsenlig tillsyn (A2021/00467 och IAF:s budgetunderlag 2027–2029). Tillgång till uppgifter från Skatteverkets verksamhet skulle kunna bidra till en mer effektiv och ändamålsenlig tillsyn eftersom det möjliggör för IAF att bedöma om arbetslöshetskassornas ersättningsbeslut baserats på korrekt underlag samt att IAF skulle kunna följa arbetslöshetsförsäkringens täckningsgrad, även för de som inte är arbetslösa.

Arbetslöshetskassornas skyldighet att lämna uppgifter till IAF regleras i förordningen om arbetslöshetskassor och är i huvudsak begränsad till uppgifter om arbetssökande som får eller har kvalificerat sig för ersättning. IAF har framfört att regleringen bör bli syftesstyrd för att möjliggöra en heltäckande tillsyn över arbetslöshetsförsäkringen genom tillgång till bl.a. avslagsbeslut och för att minska behovet av återkommande ändringar i regleringen (A2021/00467 och IAF:s budgetunderlag 2027–2029).

Uppgifter som finns hos en myndighet eller annan aktör kan vara avgörande för att en annan myndighet ska kunna fullgöra sitt uppdrag. Regeringen har därför genomfört flera viktiga reformer för ett förbättrat informationsutbyte, se t.ex. 10 kap. 15 a § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Det finns dock skäl att överväga om det finns behov av ytterligare bestämmelser om informationsutbyte för att förbättra förutsättningarna för IAF:s arbete.

Utredaren ska därför

- föreslå hur IAF:s tillsyn kan utvidgas till att omfatta handläggningen av ersättningsärenden för deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser,
- analysera och lämna förslag på hur informationsutbytet mellan IAF och andra aktörer kan ändras i syfte att förbättra IAF:s möjligheter att fullfölja sitt uppdrag,
- analysera och lämna förslag på en mer ändamålsenlig dataskyddsreglering för IAF som är anpassad till myndighetens nuvarande behov och den tekniska utvecklingen,
- analysera hur de förslag som lämnas förhåller sig till intresset av sekretesskydd för enskildas personliga och ekonomiska förhållanden,
- ta ställning till hur förslag som lämnas ska utformas för att vara förenliga med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (EU:s dataskyddsförordning), och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredaren ska väga behovet av ett utökat informationsutbyte mot enskildas rätt till skydd för sin personliga integritet.

Uppdraget att se över Arbetsförmedlingens kontroll av arbetssökande och vissa sanktioner när det gäller de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna

Är Arbetsförmedlingens kontroll och uppföljning av arbetssökande inom de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna ändamålsenlig?

Arbetsförmedlingen har olika möjligheter för att kontrollera den arbetssökandes rätt till ersättning och följa upp den arbetssökandes aktivitet att ställa om till arbete, bl.a. handlingsplanen och aktivitetsrapportering.

Enligt förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska det i handlingsplanen anges en bedömning av den arbetssökandes stödbehov, planerade insatser och aktiviteter, den arbetssökandes skyldighet och arbetssökandets inriktning, särskilt vad gäller yrkesmässigt och geografiskt sökområde. Med utgångspunkt i handlingsplanen ska den arbetssökande varje månad redovisa vilka åtgärder han eller hon vidtagit för att ta sig ur sin arbetslöshet. Om den arbetssökande inte medverkar till att upprätta en handlingsplan eller inte skickar in sin aktivitetsrapport kan det leda till en sanktion.

Arbetsförmedlingen kan också anvisa den arbetssökande att söka ett lämpligt arbete, vilket innebär att om den arbetssökande inte söker det anvisade arbetet kan det medföra en sanktion.

IAF har konstaterat brister i planeringen av lämpliga aktiviteter i arbetssökandes handlingsplaner samt att handlingsplanerna inte förnyats i tid (IAF 2025:12). IAF har även uppmärksammat att det är få arbetssökande som får platsanvisningar samt att tillämpningen av regelverket skiljer sig åt mellan olika förmedlingskontor (IAF 2025:13).

Arbetsförmedlingens arbete med kontroll och uppföljning utgör en del av myndighetens matchningsuppdrag och har ett nära samband med sanktionssystemen inom de arbetsmarknadspolitiska individ ersättningar. Hur dessa är utformade och används får därmed betydelse för i vilken utsträckning de understödjer matchningsarbetet och verkar för arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring.

Det finns därför behov att analysera om nuvarande möjligheter till uppföljning och kontroll är anpassade till de förhållanden som råder på dagens arbetsmarknad och möjliggör en kontinuerlig uppföljning av den arbetssökandes progression i arbetssökandet, särskilt vad gäller geografisk och yrkesmässig rörlighet, eller om exempelvis den tekniska utvecklingen kan bidra till bättre förutsättningar för en effektiv kontroll. Det finns även skäl att utreda om det finns behov av utökade möjligheter att kunna ställa krav på arbetssökande att utvidga sitt geografiska och yrkesmässiga sökområde.

Arbetsförmedlingen saknar i dag tillgång till arbetslöshetskassornas avslagsbeslut om arbetslöshetsersättning, vilket innebär att myndigheten inte alltid har tillgång till korrekt information om den enskildes situation. Sådana avslagsbeslut kan vara av betydelse för Arbetsförmedlingens bedömningar av vilken kontroll och vilka krav som bör ställas på den arbetssökande. Tillgång till avslagsbeslut skulle kunna skapa förutsättningar för en effektivare handläggning och förbättra förutsättningarna för en mer träffsäker kontroll av arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Det skulle även kunna minska administrationen för arbetslöshetskassor.

Utredaren ska därför

- kartlägga och beskriva hur Arbetsförmedlingens möjligheter för kontroll och uppföljning av arbetssökande används,
- analysera och bedöma om de möjligheter som Arbetsförmedlingen har för kontroll och uppföljning är tillräckliga,
- utifrån analysen, föreslå hur Arbetsförmedlingen kan ges utvidgade och ändamålsenliga möjligheter att kontrollera om den arbetssökande uppfyller villkoren för rätt till ersättning och följa upp arbetssökandes aktiviteter för att ställa om till arbete,
- ta ställning till hur förslag som lämnas ska utformas för att vara förenliga med EU:s dataskyddsförordning, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Om utredaren bedömer att det finns behov av utökat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och andra aktörer ska utredaren väga behovet av ett utökat informationsutbyte mot enskildas rätt till skydd för sin personliga integritet.

Är bestämmelserna om lämpligt arbete ändamålsenligt utformade?

I lagen om arbetslöshetsförsäkring och i IAF:s föreskrifter (IAF 2025:5) regleras lämpligt arbete. Regleringen av lämpligt arbete är central inom arbetslöshetsförsäkringen och anger vilka arbeten som samhället kan kräva att den arbetssökande söker för att ha rätt till ersättning samt vilka villkor en arbetssökande kan ställa på anvisade arbeten. Om den arbetssökande inte aktivt söker lämpliga arbeten eller inte söker ett av Arbetsförmedlingen anvisat lämpligt arbete kan det leda till en sanktion. Detsamma gäller för deltagare i arbetsmarknadspolitiska program. Bestämmelserna om lämpligt arbete har även betydelse inom flera delar av de arbetsmarknadspolitiska individ ersättningsarna, bl.a. rätten till ersättning, Arbetsförmedlingens matchningsarbete och i viss mån inriktningen i den handlingsplan som tas fram tillsammans med den arbetssökande.

I SOU 2020:37 framhåller utredningen att bestämmelserna om lämpligt arbete är av politisk karaktär och att det, enligt utredningen, därför kan ifrågasättas om sådana bestämmelser inte borde beslutas av riksdagen eller regeringen i stället för en myndighet. I betänkandet lyfts även ett behov av att reglerna om lämpligt arbete ses över i förhållande till Arbetsförmedlingens uppdrag inom arbetslöshetsförsäkringen för att undvika olika tolkningar.

Ett aktivt arbetssökande, vilket bl.a. innebär att den arbetssökande aktivt ska söka lämpliga arbeten, är grundläggande för att den arbetssökande ska ta sig ur sin arbetslöshet. Regleringen av lämpligt arbete har betydelse både för enskilda, vid ansökan om arbetslöshetsersättning och risken för sanktion, och tillämpande aktörer vid matchning till arbete och vid prövning av rätten till arbetslöshetsersättning. Det ställer krav på en tydlig och en allmängiltig reglering som täcker alla arbetssökande, oavsett var i arbetslösheten den arbetssökande befinner sig. Samtidigt behöver regleringen ge utrymme för situationsanpassade bedömningar liksom för regeringen att forma sin politik utifrån hur arbetsmarknadens utbud och efterfrågan på arbete utvecklas. Bestämmelserna bör vara förutsebara, förenliga med arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring, vilket bl.a. innebär att den arbetssökande bör vidga sitt geografiska och yrkesmässiga sökområde, och stärka möjligheterna att få ett arbete.

Utredaren ska därför

- analysera och bedöma om bestämmelserna om lämpligt arbete är ändamålsenligt utformade,
- ta ställning till hur lämpligt arbete bör regleras så att kraven på arbetssökande ska bli tydliga och bidrar till att den arbetssökande snabbt kommer i arbete, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Är sanktionerna inom de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna ändamålsenliga?

Sanktionssystemet inom de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna är uppdelat i olika kategorier. En arbetssökande som missköter sitt arbetssökande, förlänger eller orsakar sin arbetslöshet kan varnas eller stängas av från rätt till ersättning. Upprepade förseelser inom samma sanktionskategori kan leda till en upptrappning av sanktionerna. Förseelserna speglas bl.a. i den kontroll och uppföljning av arbetssökande som Arbetsförmedlingen ansvarar för. Sanktionssystemet syftar till att vara handlingskorrigerande genom att ge den arbetssökande möjlighet att ändra ett handlingssätt som inte överensstämmer med de allmänna villkoren i försäkringen (prop. 2012/13:12 s. 22).

Ett välfungerande och ändamålsenligt sanktionssystem är även centralt för att arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring, att motverka felaktiga utbetalningar och att stärka incitamenten för den arbetssökande att ta sig ur sin arbetslöshet. Rådande matchningsproblematik på arbetsmarknaden med hög arbetslöshet kombinerat med hög efterfrågan på arbetskraft hos arbetsgivarna talar dock för att sanktionssystemen inte i tillräcklig utsträckning bidrar till att motverka passivitet hos de arbetssökande och stärka incitamenten att söka och ta ett arbete. Det finns därför skäl att utreda huruvida sanktionssystemen bör skärpas i syfte att stärka arbetssökandes incitament att söka och ta arbete. Det skulle exempelvis kunna innebära att fler situationer leder till sanktion, till exempel avseende krav på att den arbetssökande ska utvidga sitt geografiska eller yrkesmässiga sökområde och den arbetssökande inte gjort det. Det skulle även kunna innebära att misskötsamhet i arbetssökandet leder till avstängning från rätten till ersättning vid första sanktionstillfället.

Det finns även skäl att utreda om nuvarande ordning ger tillräckliga förutsättningar för snabb återkoppling till den arbetssökande vid exempelvis misskötsamhet av arbetssökande. För att sanktionssystemen ska få avsedd handlingskorrigerande effekt krävs att tiden mellan förseelse och åtgärd är så kort som möjligt. Om tiden mellan förseelse och åtgärd blir lång riskerar arbetslösheten att förlängas och incitamenteffekten att försvagas. Ett sanktionssystem där beslut fattas långt efter den aktuella händelsen riskerar också att minska genomslaget av sanktionssystemens upptrappning.

Sanktionssystemens uppdelning i kategorier innebär att en sanktion inom en kategori inte tillmäts betydelse inom en annan. Det medför att en arbetssökande exempelvis kan ha förseelser inom de olika kategorierna och att den enskilde kan missköta sig flera gånger utan att han eller hon får en mer ingripande sanktion, vilket riskerar att leda till att sanktionssystemens handlingskorrigerande effekt urholkas. Arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring och de arbetsmarknadspolitiska insatsernas syfte aktualiserar frågan om en sådan ordning får avsedd effekt.

En ytterligare förutsättning för att sanktionssystemen ska få avsedd effekt är att de krav som uppställs för att vara berättigad till ersättning är tydliga för den arbetssökande. Uppdelningen i olika sanktionskategorier för olika förseelser kan innebära att systemet är onödigt komplext och svårbegripligt.

Samtidigt måste sanktionerna i relation till förseelsen vara proportionerliga, annars riskerar de att inte få avsedd effekt.

Sanktionssystemen inom de arbetsmarknadspolitiska ersättningssystemen speglar i stor utsträckning varandra, vilket motiverats av att kraven bör vara likartade oavsett ersättning (se bl.a. prop. 2012/13:1, utg.omr. 14). Samtidigt skiljer sig grunden för rätten till ersättning mellan systemen.

Arbetslöshetsförsäkringen är en inkomstbortfallsförsäkring och syftar till att ge arbetslösa ekonomiskt stöd under omställning mellan arbeten. Ersättning för deltagande i arbetsmarknadspolitiska program ges i stället till arbetssökande som deltar i arbetsmarknadspolitiska insatser. Det innebär att de krav som ställs på den arbetssökande kan behöva utformas olika beroende på var i arbetslösheten den arbetssökande befinner sig och med beaktande av vilka insatser den arbetssökande tar del av för att komma i arbete.

Utredaren ska därför

- analysera och bedöma om sanktionssystemen inom de arbetsmarknadspolitiska individersättningarna, i fråga om varning och avstängning både vad gäller process och sak är ändamålsenliga och om sanktionerna är tillräckligt skarpa för att arbetssökande ska ha tillräckliga incitament att söka och ta arbete,
- vid behov, lämna förslag på hur sanktionsregelverken, i fråga om varning och avstängning, kan utformas för att bli mer ändamålsenliga och skärpta för att stärka arbetssökandes incitament att söka och ta arbete, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredaren ska särskilt beakta att förslagen utformas så att de är tydliga, lättillämpade och bidrar till en skyndsam och rättssäker handläggning.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska i enlighet med kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredning redovisa konsekvenserna för förslagen. I detta ingår att bedöma och redovisa de ekonomiska konsekvenserna för förslagen. Om förslagen kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska

finansieras. Ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas i konsekvensutredningen och utredaren ska också redogöra för förslagens förenlighet med EU-rätten och Sveriges internationella åtaganden.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska inhämta synpunkter från arbetslöshetskassorna, Sveriges akassor, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Arbetsgivarverket samt andra relevanta aktörer i den utsträckning som bedöms lämpligt.

Utredaren ska även hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, andra myndigheter, utredningsväsendet och Europeiska unionen. Utredaren ska inom ramen för sitt uppdrag ha kontakt med Utredningen om en effektivare ordning för att bekämpa bidragsbrott (S 2024:C).

Uppdraget ska redovisas senast den 30 mars 2029.

(Arbetsmarknadsdepartementet)